

นาในฤดูกาลผลิตถัดไป

ผศ.ดร.ณัฐวรรณ ยศวิมาน และลุงโชติ สายยืนยง ขณะร่วมเสวนา

คุณค่าทางโภชนาการ” โชติกล่าวย้ำ

พืชน้ำมันข้าวโพดพื้นเมือง ‘ปิ่นแก้ว’ กลับคืนสู่ถิ่นกำเนิด ‘คลองโยง’

หากย้อนไปในปี 2476 สมัยรัชกาลที่ 7

คนในแวดวงข้าวคงจำได้ว่า “ข้าวปิ่นแก้ว หรือ สามกษัตริย์” ข้าวพันธุ์ดีของไทยที่มีถิ่นกำเนิดในพื้นที่ จ.นครปฐม สามารถคว้ารางวัลชนะเลิศในการประกวดข้าวโลกที่ประเทศแคนาดา ทว่าปัจจุบันข้าวพันธุ์ดังกล่าวกลับหายสาบสูญไปอย่างไร้ร่องรอย จนกระทั่งชาวชุมชนใน ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม มีแนวคิดพลิกฟื้นตำนานข้าวปิ่นแก้วกลับมาสู่ถิ่นกำเนิดอีกครั้ง โดยสหกรณ์หมู่บ้านคลองโยงร่วมกับมูลนิธิรากแก้ว ในเครือข่ายของมูลนิธิปิดทองหลังพระ มหาวิทยาลัยมหิดล กรมการข้าว หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน ใน อ.พุทธมณฑล เดินทางจัดกิจกรรมพลิกฟื้นผืนนาคลองโยงสู่วิถีเดิมๆ อีกครั้ง โดยพลังนักศึกษารากแก้วระดับปริญญาตรี โท และเอก จากคณะวิศวกรรม มหาวิทยาลัยมหิดลกว่า 30 ชีวิต ร่วมกันดำนา ณ แปลงขยายพันธุ์ข้าว สหกรณ์หมู่บ้านคลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่โฉนดชุมชนแห่งแรกของประเทศไทย

โชติ สายขันธ์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการสหกรณ์หมู่บ้านคลองโยง และปราชญ์ชุมชน กล่าวถึงที่มาของกิจกรรมในครั้งนี้ว่า ปัจจุบันชาวนาปลูกข้าวเพื่อขาย เมื่อได้เงินมาจึงนำไปซื้อข้าวมาบริโภค การปลูกข้าวเพื่อบริโภค รวมถึงวัฒนธรรมการทำนาที่หลงหายไปนานแล้วในพื้นที่ยี่ สหกรณ์ฯ จึงมีแนวคิดที่จะปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในชุมชน ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวนาในพื้นที่ จึงไปศึกษาข้อมูลพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม พบว่าข้าวปิ่นแก้ว เป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองนครปฐมที่นิยมและมีชื่อเสียงมากในอดีต ปัจจุบันเป็นพันธุ์ข้าวหวงห้าม และหาไม่ได้แล้ว แต่ด้วยการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยมหิดล และมูลนิธิรากแก้ว โดยประสานไปยังกรมการข้าว ชุมชนจึงได้รับพันธุ์ข้าวนี้มา

“พูดถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนที่นี่ อาชีพหลักคือทำนาปลูกข้าว ข้าวที่ปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมืองคือปิ่นแก้ว เป็นพันธุ์ดั้งเดิมของนครปฐม ตอนผมเด็กๆ ก็ยังมีการปลูกอยู่นะ พอความเจริญเข้ามา ก็มีการเปลี่ยนแปลง ทำสวนผลไม้บ้าง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาน้ำท่วม ที่นี้น้ำท่วมทุกปี สุดท้ายก็ต้องกลับมาทำนาเหมือนเดิม เมื่อก่อนทำนาปีละครั้ง ปลูกข้าวเพื่อเก็บไว้กินเอง พอมาหลังๆ นโยบายรัฐเปลี่ยนไปเน้นปลูกข้าวไว้ขายเก็บเกี่ยวเร็ว จากข้าวปิ่นแก้วก็เปลี่ยนมาปลูกพันธุ์ กข ที่รัฐเข้ามาส่งเสริม แต่ข้าวพันธุ์นี้กินไม่ได้ เพราะแข็งกระด้างปลูกไว้ขายอย่างเดียวเหมาะนำไปแปรรูปมากกว่า”

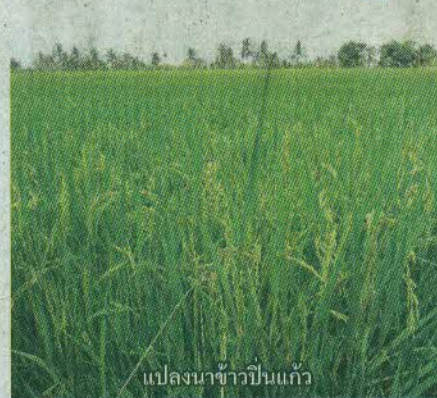
ปราชญ์ชุมชนคนเดิมยอมรับว่าคำขวัญประจำจังหวัดนครปฐมที่ว่า ส้มโอหวาน ข้าวสารขาว ลูกสาวสวย ก็แสดงว่าข้าวสารนครปฐมน่าจะเป็นข้าวสารที่มีคุณภาพ จากการสอบถามผู้รู้ คนเฒ่าคนแก่ เขาก็บอกตรงกันว่าข้าวที่นำมาใช้เป็นคำขวัญเป็น

ข้าวพันธุ์ปิ่นแก้ว เมื่อมาบริโภคหรือกับสมาชิกสหกรณ์และคนในชุมชนจึงมีความคิดร่วมกันว่าน่าจะตามคำขวัญเดิมกลับมาให้ได้ แต่จะอย่างไรเนื่องจากข้าวพันธุ์นี้ไม่มีการเก็บพันธุ์ข้าวไว้สูญหายไปหมดแล้ว จากนั้นก็ได้ทำเรื่องไปขอเมล็ดพันธุ์ที่ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานี เมื่อ 2 ปีที่แล้ว ในที่สุดทางกรมการข้าวก็อนุญาตให้นำเมล็ดพันธุ์มาทำการขยายพันธุ์ต่อจำนวน 300 เมล็ด ซึ่งขณะนี้อยู่ในการเพาะกล้า คาดว่าจะนำมาเพาะปลูกในแปลงนาในฤดูกาลผลิตถัดไป

ผศ.ดร. ณัฐวรรณ ยศวิวัฒน์ และลุงโชติ สายขันธ์ ขณะร่วมเสวนา

ฟื้นตำนานข้าวปิ่นแก้วเมือง กลับคืนสู่ถิ่นกำเนิด ‘คลองโยง’

แปลงนาข้าวปิ่นแก้ว

ดินดำพันธุ์ข้าวปิ่นแก้ว

‘มูลนิธิรากแก้ว’ ต่อลมหายใจให้ชุมชน

● **จิตตินันต์ ใจสุทธิ์** หรือเก่า ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายพัฒนาโครงการ มูลนิธิรากแก้ว กล่าวถึงแนวการทำงานของมูลนิธิรากแก้ว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมูลนิธิปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริที่มี ศ.นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาตามนโยบายรัฐบาล โดยมูลนิธิรากแก้วเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนร่วมกับสถาบันการศึกษาใน 4 ภูมิภาค โดยมหาวิทยาลัยมหิดลรับผิดชอบภาคกลาง เป็นแม่ข่ายให้ 83 มหาวิทยาลัยในภาคกลาง อีสานร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นดูแล 33 มหาวิทยาลัยในภาคอีสาน ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และเหนือร่วมกับจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย วิทยาเขตนาน โดยแต่ละภูมิภาคจะมีประเด็นการดูแลที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และภูมิสังคม

“เราจะบูรณาการภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยมาทำงานร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน และชุมชน โดยให้ยุทธศาสตร์รัฐบาลเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการทำงานก่อนเป็นอันดับแรก อย่างพื้นที่คลองโยงเอง กระบวนการเริ่มต้นเมื่อ 6 เดือนที่ผ่านมา มูลนิธิร่วมมหิดลและส่วนราชการในพื้นที่คัดเลือกขึ้นมาโดยมองว่าพื้นที่ตรงนั้นเป็นลักษณะเมืองชนบทคลองโยงด้วยกัน ข้าวถือเป็นส่วนหนึ่งวิถีชีวิตของคนที่นี่และยังเป็นพื้นที่ออกโฉนดชุมชนเป็นแห่งแรกของประเทศด้วย” จิตตินันต์กล่าวทิ้งท้าย

สุวัฒน์ ยศวิวัฒน์ และลุงโชติ สายอินยอง ขณะร่วมเสวนา

“ต้องขอขอบคุณกรมการข้าวที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวปิ่นแก้วไว้และมอบให้แก่ชุมชนมาขยายพันธุ์ต่อหลังรอมากว่า 2 ปี เป็นการนำข้าวที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์เอากลับคืนถิ่นได้มา 300 เมล็ด เป็นล็อตแรกกว่าจะได้กินจะเป็นปี 60 พื้นที่ตรงนี้เป็นโฉนดชุมชนแห่งแรกของประเทศ เราไม่ได้มองเชิงพาณิชย์ แต่มองถึงตำนานและคุณค่าที่สร้างให้ชาวโลก เป็นข้าวที่น่าชื่นชมที่เราได้รางวัลที่ 1 ในอนาคตใครจะกินข้าวปิ่นแก้วต้องมากินที่นี่ทีเดียว เราจะไม่แปรรูปเหมือนข้าวทั่วไป แต่จะทำเป็นข้าวสาร มาคลองโยงต้องมากิน มาซื้อข้าวปิ่นแก้ว เพราะพันธุ์ข้าวเราไม่ให้ใครแต่จะเก็บไว้ที่คลองโยงทีเดียว ให้ชุมชนเป็นคนทำ มหาวิทยาลัยมาช่วยในเรื่ององค์ความรู้ เทคโนโลยีตรวจสอบ

คุณค่าทางโภชนาการ” โชติกล่าวย้ำ

ข้าวปิ่นแก้วเมือง ‘ปิ่นแก้ว’ บุกเบิก ‘คลองโยง’

ต้นกล้าพันธุ์ข้าวปิ่นแก้ว

ดร.สุวัฒน์ เจียรระคงมัน ผู้อำนวยการกองวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว กล่าวถึงลักษณะเด่นของข้าวปิ่นแก้วว่าเป็นพันธุ์ข้าวไทย ที่ได้รับรางวัลที่ 1 จากการประกวดข้าวโลกที่เมืองริเจนา ประเทศแคนาดา ในปี 2476 โดยลักษณะเด่นของข้าวปิ่นแก้วนั้น เมล็ดข้าวยาวเรียวยาว สุกนุ่ม มีกลิ่นหอม ไม่มีท้องไข แต่เนื่องจากเชื้อพันธุ์ข้าวปิ่นแก้วที่รักษาไว้ได้สูญหายไปเนื่องจากน้ำท่วมในปี 2485 อย่างไรก็ตาม ได้มีการเก็บเชื้อพันธุ์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพันธุ์ปิ่นแก้วเดิมที่ชนะการประกวดข้าวโลก โดยปัจจุบันกรมการข้าวเป็นผู้ดูแล

ด้าน ผศ.ดร.ณัฐวรรณ ยศวิวัฒน์ รองคณบดีฝ่ายวิศวกรรมเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ กล่าวถึงกิจกรรมสืบสานตำนานข้าวปิ่นแก้วว่า นอกจากอาจารย์และนักศึกษาจะได้เรียนรู้การทำนาและสัมผัสกับวิถีชีวิตชุมชนแล้วนั้น พื้นที่แห่งนี้จะกลายเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติให้แก่นักศึกษาและอาจารย์เพื่อนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านวิศวกรรมศาสตร์และศาสตร์ต่างๆ มาสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมต่อไป

การพลิกผืนนาในพื้นที่สหกรณ์หมู่บ้านคลองโยง ต.คลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม นอกจากจะเป็นตำนานข้าวพื้นเมืองพันธุ์ของจังหวัดให้กลับคืนมาแล้วยังเป็นการสร้างโซ่เชิดสลับในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชาวนาให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อวางรากฐานภาคการเกษตรของประเทศในอนาคตด้วย

มหาวิทยาลัยใจให้ชุมชน

มหาวิทยาลัย วิทยาเขตน่าน โดยแต่ละภูมิภาคจะมีประเด็นการดูแลที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และภูมิสังคม

“เราจะบูรณาการภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยมาทำงานร่วมกับส่วนราชการ ภาคเอกชน และชุมชน โดยใช้ยุทธศาสตร์รัฐบาลเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการทำงานก่อนเป็นอันดับแรก อย่างพื้นที่คลองโยงเองกระบวนการเริ่มต้นเมื่อ 6 เดือนที่ผ่านมา มูลนิธิร่วมมหิตลและส่วนราชการในพื้นที่คัดเลือกขึ้นมา โดยมองว่าพื้นที่ตรงนั้นมันเป็นลักษณะเมือง ชนบท คลองอยู่ด้วยกัน ข้าวถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนที่นี่และยังเป็นพื้นที่ออกโฉนดชุมชนเป็นแห่งแรกของประเทศด้วย” จิตตินันต์กล่าวทิ้งท้าย